

Proyecto de aprovechamiento de caña para la construcción de un aula divulgativa sobre la biodiversidad en el Parque Natural del Turia.

01.04.2017

PLATAFORMA EN DEFENSA DEL PAISAJE DE PEDRALBA

Calle Bugarra 37

46164 Pedralba (Valencia)

Coordinadoras: Amparo Cabedo Sanmiguel - Tel. : 34 61

Mercedes Cuesta Castillo - Tel. : 34 65

pdpaisajepedralba@gmail.com

C.I.F. : G987

ÍNDICE.

1. Introducción.
2. Objetivos.
3. Descripción detallada.
4. Participantes.
5. Emplazamiento y coordenadas.
6. Estado legal.
7. Valoración económica.
8. Plan de actuación temporal (PERT)

1. Justificación

La Plataforma en Defensa del Paisaje de Pedralba nace como asociación tras la fuerte división popular que se creó en Pedralba cuando se anunció públicamente la construcción de una carretera por el Parque Natural del Turia.

En el año 2014 nos constituimos como asociación con fines medioambientales para custodiar el área del Parque Natural y Fluvial del Turia, que se encuentra dentro de nuestro municipio con los objetivos de cuidarlo, conservarlo y mejorarlo.

En estos momentos las infraestructuras son mínimas: las cañas invaden parte del bosque de ribera, un gran porcentaje de huertas están infrautilizadas, y se permite el acceso de vehículos hasta la orilla.

Desde la Dirección del Parque Natural del Turia se hacen trabajos constantes y periódicos de limpieza de caña, repoblación con especies autóctonas, y el Ayuntamiento y vecinos de forma voluntaria retiramos desechos que abandonan los visitantes. Aún así, el enclave alberga una gran belleza y singularidad.

Por ello, encontramos fundamental la realización de actividades divulgativas y de concienciación entre la población y visitantes sobre la importancia de respetarlo y recuperarlo.

2. Objetivos

1. Crear una atracción social por los valores ambientales alrededor del Río Turia, consiguiendo poner en valor toda la zona alrededor del río: bosque, huertas y medio acuático para que la interacción humana con el medio sea de alta calidad.
2. Sensibilización y educación de las poblaciones locales a través de programas de conocimiento del Parque del Turia: su biodiversidad y la importancia de la calidad de las aguas.

3. Descripción detallada

El proyecto constará de dos fases: una fase inicial en la que se procederá a la construcción de un aula para usos medioambientales utilizando la caña que crece en la ribera del río. Y una segunda fase donde se impartirán talleres divulgativos sobre conocimiento del medio natural.

En la primera fase contaremos con la dirección técnica de la Cooperativa Ecoconstrucció , <https://econstruccio.wordpress.com>, y el proyecto de construcción del aula se acometerá a través de talleres participativos de voluntarios. Se realizarán dos talleres de tres días cada uno.

Actualmente se realizan podas de caña de forma periódica por parte de las brigadas del Parque Natural del Turia, y con cierta periodicidad se realizan reforestaciones con especies autóctonas de bosque de ribera. En la fase de recolección de la caña contaremos con la colaboración de los técnicos Parque Natural del Turia.

Una vez habilitada el aula, contaremos con la Fundación Limne, <http://www.limne.org>, para impartir un taller sobre el conocimiento de la calidad del agua a través de la observación.

Será una jornada formativa de 5 horas de duración en el mismo río Turia.

El objetivo es formar un grupo de voluntarios comprometidos con el seguimiento de la calidad de las aguas en Pedralba, 2 veces al año.

La metodología y material será proporcionado al grupo por Limne, los voluntarios aprenderán los parámetros físico- químicos, biológicos e hidromorfológicos de un tramo de río.

4. Participantes

Las actividades serán organizadas por los miembros de la Plataforma en Defensa del Paisaje, y los talleres serán impartidos por la Cooperativa Ecoconstrucció, la Fundación Limne y la Plataforma Turia Verd.

La Plataforma Turia Verd engloba a todas las asociaciones de la comarca de La Serranía cuyo objetivo es la conservación del patrimonio natural y cultural. Dicha Plataforma coordinará la programación todas las actividades en los diferentes municipios y se encargará de realizar una campaña de comunicación para conseguir el mayor impacto social posible.

Los talleres estarán abiertos a cualquier persona interesada, previa inscripción y hasta cubrir el límite de plazas.

5. Emplazamiento

El emplazamiento elegido es en el margen oriental de la ribera del río Turia en el municipio de Pedralba, en un claro del bosque de ribera. La orografía del área de actuación es llana.

Coordenadas:

UTM Este X = 695840,3433

UTM Norte Y = 4385953,546

Huso 30

6. Estado Legal

El estado legal del territorio al que nos dirigimos se rige principalmente por el "REAL DECRETO LEGISLATIVO 1/2001, de 20 de julio, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Aguas". Así pues queda expuesto en el artículo 22.1.2. de la misma que el dominio público del organismo de cuenca en este tramo del Parque Fluvial se rige y administra de

forma autonómica por las diferentes Confederaciones Hidrográficas, en nuestro caso por la Confederación Hidrográfica del Júcar (CHJ en adelante).

Atendiendo a la ley, el territorio público de la zona de actuación está constituido por la ribera del río Túrria y ésta a su vez se distribuye en diferentes márgenes administrativos. Estos márgenes administrativos delimitan las zonas de servidumbre y policía según el Artículo 6.1. del citado Real Decreto.

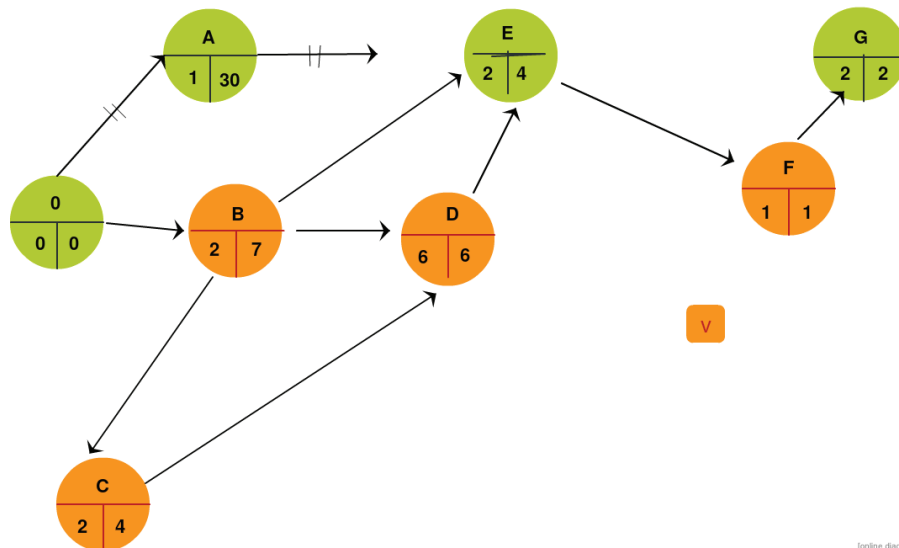
Por tanto, se solicitará autorización a la CHJ de inmediato.

7. Valoración económica

CONCEPTO	BASE IMPONIBLE	I.V.A. 21%	PRECIO TOTAL
Taller de bioconstrucción con caña impartido por la Cooperativa Ecoconstrucció (ver anexo)	6379,05€	1.339,00€	7.718,66 €
Taller de conocimiento de la calidad del agua a través de la observación impartido por la fundación Limne (ver anexo)	890,00€	186,90€	1076,90€
Campaña de comunicación coordinada por Turia Verd	1.000,00€	210,00€	1.210,00€
	8.269,05€	1.735,90€	10.005,56€

8. Plan de actuación temporal (PERT)

Actividad	Duración (en días)
A Solicitud permiso a la CHJ	
B Diseño del objeto a construir	
C Ejecución de cimientos con pilotes de madera.	
D Jornadas de formación de construcción con caña.	
E Imprimación de capa de protección.	
F Inaguración del aula	
G Realización de talleres Limne.	

PROJECTE DE TALLER DE BIOCONSTRUCCIÓ AMB CANYA

El present projecte desenvolupa una proposta de taller de bioconstrucció amb canya comuna (*Arundo donax*, L.) promocionat per la Plataforma en Defensa del Paisatge de Pedralba, València. Partint de l'experiència de l'equip d'Econstrucció Arquitectura Orgànica i Vernacla, Cooperativa Valenciana, exposem a continuació les característiques bàsiques i els aspectes generals que s'han de considerar a l'hora d'organitzar un taller d'aquestes característiques.

Primerament, introduïrem els valors didàctics de la bioconstrucció i els valors culturals de la canya així com els impactes que causa en el nostre territori. Posteriorment, focalitzarem en els aspectes concrets per al desenvolupament del taller.

Finalment, exposem un pressupost per a desenvolupar el taller de huit jornades.

_INTRODUCCIÓ

En els anys 70 del segle passat va sorgir la preocupació pel medi ambient en les societats occidentals, amb una repercussió major en la vida quotidiana, que ha anat en augment fins a l'actualitat. Aquesta sensibilitat sorgeix front a la necessitat de posar límits a la creixent i desproporcionada explotació de recursos i altres societats, tot i que hui en dia aquesta explotació és inclús major.

Derivat d'aquestes agressions, i prova de elles, són les crisis que patim globalment: la el canvi climàtic, la migratòria, la del creixent cost de les matèries primeres, entre d'altres... És per això que es fa necessari desenvolupar projectes respectuosos amb l'entorn i les societats. Hem de minimitzar l'impacte ambiental i incrementar el respecte social (especialment amb els més desfavorits). Fruït d'aquesta incipient sensibilització ambiental sorgeixen nombroses lleis ambientals que protegeixen i regulen el medi natural o l'educació ambiental que està incorporant-se als sistemes educatius per introduir en la societat nous valors basats en la sostenibilitat. Aquest concepte, el de sostenibilitat, no deixa de ser un eslògan que duu molta controvèrsia i cal enfocar-lo com a la capacitat de viure utilitzant racionalment els recursos naturals per tal d'assegurar les necessitats de les properes generacions. És una tasca difícil ja que comporta un canvi radical i a nivell global en la nostra manera de veure el món i de relacionar-nos amb la natura, aspectes fortament ancorats en la nostra vida i que depenen de factors culturals desenvolupats durant segles. Per aquests motius l'educació ambiental es presenta com una eina per aconseguir un canvi de paradigma i mostrar la problemàtica ambiental real per a corregir les pautes de comportament, induït per el model capitalista de societat, que ens han dut a l'actual situació de col·lapse social i ambiental.

Al nostre territori un clar exemple d'abús ha sigut la bombolla immobiliària, sent l'impacte més greu la pèrdua de biodiversitat al litoral del Mediterrani Occidental. Front a aquesta ha sorgit en els últims anys la idea de la bioconstrucció. La bioconstrucció proposa crear espais

habitables i sans considerant els impactes des de la obtenció de les matèries primes als derivats del seu ús. Beu de la idea de disseny “del bressol al bressol” (cradle to cradle) en la que inclús es pensa que quedarà després de que una construcció s’abandone... Per tot això, procura utilitzar materials de baix impacte ambiental, amb processos d’extracció poc costosos, reciclats i/o reciclables i, en la mesura del possible, de proximitat i de fàcil accés. En el seu origen la bioconstrucció naix de l’arquitectura orgànica, la qual pren les formes més orgàniques que presenta l’entorn natural com a inspiració. No obstant, tot i el seu caràcter d’avantguarda, la bioconstrucció no és més que la reinterpretació de la cultura constructiva tradicional, la qual es basava en l’ús dels materials més immediats i a l’abast, sempre en consonància amb el clima de la zona. Des d’aquest punt de vista, indaguem en la nostra cultura constructiva per tal de construir, en una mescla de tradició i avantguarda, espais sans i en harmonia amb l’entorn.

_LA CANYA

“*Arundo*, el nom científic de la canya, és el que li donaren els romans, que es creu derivat al seu torn de la paraula celta *aru* (“Aigua”), per l’intima relació de la canya amb aquest element, el qual necessita amb una certa abundor per a créixer. El nom específic, *donax*, és un dels noms grecs de la canya, ja utilitzat per Dioscòrides.”¹

La canya comuna (*Arundo donax*, L.) material en desús. No fa tants anys, considerada una font de matèria moltes coses (construcció, mobiliari, ombratges, canyissos...). És una de les creix de forma més ràpida en el món i els rius i en les rambles de la zona Pel seu caràcter invasiu s’ha convertit problema ja que tendeix a ocupar el flora autòctona dels boscos nadius de d’altres impactes que exposarem més

és un era primera per a persianes, plantes que ho fa en tots mediterrània. en un lloc de la ribera, entre avall.

44-45. Edicions

¹ Pellicer, Joan. Costumari Botànic, Vol. 1. p. Bullent. Picanya. 2005.

Taxonòmicament, el gènere *Arundo* família de les gramínies (Poaceae) i espècies natives de climes càlids Àsia i Àfrica. És comunament com a canya comuna o canyís i subfamília Arundinoideae, que inclou tropicals caracteritzades per inflorescències plomoses

pertany a la inclou sis d’Europa, coneguda pertany a la gramínies

—Cortaderia,

Phragmites, etc—. Les inflorescències de la canya mesuren entre 40 i 60 centímetres i apareixen en l’extrem de les tiges, a la fi d’agost. *A. donax* és l’espècie més gran del gènere i una de les gramínies més grans del món. Les seues fulles alternes, de color verd glauc, es

poden mantenir verdes tot l'any. No obstant això, en climes amb alternança estacional, les fulles i les tiges groguegen durant l'època més seca de l'any o en els mesos d'hivern, quan l'espècie entra en un període de repòs vegetatiu.

La part aèria de la canya està formada per tiges erectes d'una alçada entre els 5-6, inclús 7 metres, buides i segmentades, amb nusos cada 20-30 centímetres i un diàmetre mitjà de 2 centímetres. Els nusos, amb forma d'anell engrossit, són rics en fibres lignificades, que confereixen una gran estabilitat mecànica. Aquests nusos allotgen ulls dels que emergeixen branques secundàries en el seu segon any de vida. A més, les tiges de les canyes no es marceixen en condicions de dèficit hídric.

La part subterrània està constituïda per un rizoma carnós que actua com a reserva de carbohidrats. El rizoma és, al seu torn, l'òrgan perenne de la canya i el responsable de la producció de noves tiges, es localitza a una profunditat variable entre 5-15 centímetres, però pot arribar als 40-50 centímetres. Del rizoma parteixen també arrels fibroses capaces de penetrar en el sòl fins a 1 metre (Sharma et al. 1998; Giessow et al. 2011), si bé la majoria són més superficials. El rizoma s'expandeix horitzontalment al llarg d'un eix i es ramifica al trobar àrees de substrat lliures de competència (Decruyenaere i Holt 2005). L'expansió del canyar deguda al creixement dels rizomes sol ser lenta (Boland 2006; Giessow et al. 2011).

L'àrea nativa de la canya és objecte de debat ja que el seu origen biogeogràfic i evolutiu ha estat difuminat per el seu ús ancestral per part de les persones. L'evidència botànica i històrica confereix pes a la hipòtesi de que el seu origen va tenir lloc a partir d'un conjunt d'espècies silvestres natives de la regió mediterrània (Zeven i Wet 1982; Wagner et al. 1999) on *A. donax* creix al costat d'altres congèneres: *A. plinii*, *A. collina* i *A. Mediterranea*. D'altra banda, les tècniques moleculars sugereixen un origen monoflètic (Mariani et al. 2010) i asiàtic. Les mostres analitzades procedents de la Mediterrània es caracteritzen per la seva baixa diversitat genètica, el que és indicatiu d'un origen recent i que, possiblement, *A. donax* ha estat subjecta a colls d'ampolla evolutius durant la colonització d'aquesta regió. Totes aquestes evidències exclourien a la Mediterrània com a centre d'origen. Basant-se en això, alguns autors suggereixen que *A. donax* és nativa d'Àsia, des d'on es va estendre a la resta del món, tal com va ser postulat per Polunin i Huxley (1987).

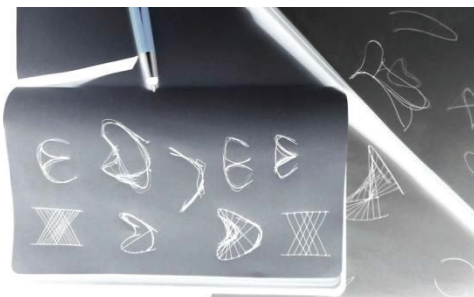
A. donax creix en gran part de les regions templades, càlides i tropicals del món. Està present al sud d'Europa, Sud-àfrica, nord d'Àfrica, Austràlia, Nova Zelanda, la major part del centre i sud d'Àsia, Estats Units, Antilles, Amèrica Central, Amèrica del Sud, les illes del Pacífic i Macaronèsia. Al continent europeu es troba naturalitzada en tots els països del sud, en una àrea àmplia que s'estén des de Turquia passant per Grècia i Creta, antiga Iugoslavia, Albània fins a Itàlia, Sardenya, Còrsega, França, Espanya i Portugal. A l'Estat Espanyol, és especialment abundant en els territoris costaners mediterranis. De fet, les àrees on la invasió del medi fluvial és més intensa són la depressió de l'Ebre, Catalunya, Balears, País Valencià, Múrcia, la major part d'Andalusia i les Canàries. També és possible trobar poblacions naturalitzades en un gran nombre de províncies espanyoles entre les quals es troben: Badajoz, Biscaia, Cadis, Càceres, Còrdova, Ciudad Real, Granada, Huelva, Osca, Jaén, La Rioja, Madrid, Màlaga, Navarra, Salamanca, Sevilla, Guipúscoa, Terol, Toledo, Pontevedra, Valladolid, Saragossa i Zamora (Sanz-Elorza et al. 2004).

La canya comuna és considerada per la UICN (The World Conservation Union) com una de les cent espècies invasores més perilloses i nocives a escala mundial per la seva capacitat per desplaçar a la vegetació autòctona. A causa dels impactes que produeix aquesta espècie són necessàries actuacions per eliminar i controlar la seua presència en els ecosistemes mediterranis. Els impactes que produeix són:

- Desplaçament de la vegetació autòctona de ribera (Decruyenaere i Holt, 2001).
- Disminució de la capacitat de desguàs dels rius.
- Augment en la regularitat del règim d'incendis donada la gran densitat de creixement d'aquesta espècie invasora i continuïtat de la massa (Scott, 1993).
- Elevat consum hídric, sent capaç de dessecar petits aiguamolls.
- Alteració del règim de fluxos i la morfologia de la llera a causa de les grans masses de rizomes contínues i clòniques de la planta.

_OBJECTIUS

Donat el seu caràcter de resposta a un model fallit i de proposta de nous models, la bioconstrucció és una bona eina de conscienciació mediambiental mitjançant la posada en valor dels recursos naturals propis del lloc, provocant la reflexió al voltant de les possibilitats dels mateixos. Mitjançant el taller posarem de manifest algunes de les problemàtiques que

Foto SEQ Foto 1* ARABIC 2. Esbossos estructura de superfície reglada.

afecten negativament al medi natural i en concret les derivades de l'expansió de la canya. A més, amb el treball amb les mans i en equip que requereix una activitat com la que presentem, pretenem provocar la reflexió sobre les conseqüències derivades d'una societat individualista i desorganitzada, basada en el consum i sense consciència ambiental.

D'altra banda tractarem de comprendre que el canvi comença per nosaltres mateixos i que amb senzills però constants actes i de forma organitzada amb les persones que compartim el nostre dia a dia podem revertir situacions

que han derivat en veritables problemes naturals, socials i econòmics.

A més, proposem la reflexió al voltant de la idea d'ecologia que s'ha estès com a moda, sense veure més en enllà de la etiqueta dels productes "ecològics", per a posar en valor la ciència ecològica com a eina per entendre el lloc de l'ésser humà en el món, partint de la humilitat de confeccionar quelcom que hem dissenyat, hem buscat els materials per a construir-ho i fer-ho realitat amb les nostres mans i el treball col·lectiu.

En quan als objectius específics es pretén:

- Transmetre el concepte de biodiversitat. La percepció d'aquest concepte pot ser molt àmplia pel que tractarem d'aproximar-nos des de dues perspectives: Com a la varietat d'espècies i subespècies com altres formes de vida amb les que compartim el planeta (aproximació ètica). Com a la varietat d'espècies desconegudes encara o espècies de poc interès actual com a possibilitat d'aprofitament en un futur (aproximació egoista).
- Enfocar sobre el problema de la introducció d'espècies invasores en el cas concret dels boscos de les rambles i rius mediterranis explicant també el concepte de plantes autòctones, al·lòctones o exòtiques i que no totes les al·lòctones o exòtiques són invasores (per exemple els tomàquets, les patates, els tarongers, etc.).
- Conscienciar sobre la desmaterialització, entesa com a l'ús d'allò més immediat amb un toc de creativitat.
- Conscienciar sobre la importància del ús de materials locals.
- Transmetre els coneixements propis en l'ús de la canya com a material tradicional.
- Transmetre els coneixements propis en l'ús de la canya com a material d'avantguarda.
- Transmetre els coneixements propis en l'ús de materials complementaris a la canya per a la confecció d'estructures.
- Difondre el terme de bioconstrucció i sensibilitzar sobre la creació d'espais sans.

_METODOLOGIA

Per tal d'aconseguir els objectius es proposa dur a terme la construcció d'una estructura de canyes passant per totes les fases per a la seua materialització. Principalment, aquestes fases són les següents:

- Recol·lecció de la canya al canyar més pròxim.
- Neteja i classificació de la canya.
- Confecció amb les canyes d'arcs, pilars, nervis, cabirons i demés elements estructurals que convinga.
- Preparació dels fonaments de l'estructura per al seu muntatge.
- Muntatge de l'estructura.
- Confecció de canyís de cobertura.
- Altres feines d'acabat i protecció que es definiran prèviament al taller.

Fonamentalment, el taller és pràctic tot i que, segons es defineixca prèviament al taller, es pot realitzar una projecció o classe teòrica a mode d'introducció. També es pot plantejar una jornada prèvia de disseny, adaptada a les aptituds dels qui vaja dirigit el taller. El taller es desenvoluparà en grups de 5 persones disposant-se d'un formador per grup. A més, Totes les tasques desenvolupades al taller es relacionaran amb els conceptes de biodiversitat, desmaterialització, proximitat, etc.

Foto 3. Mans a l'obra! Treball en grup per a subjectar les canyes.

Per tal de definir i programar les tasques a realitzar, es fonamental el disseny de l'objecte a construir. Habitualment el desenvolupem prèviament al taller i s'exposa als participants mitjançant un dossier i una exposició introductòria, tot i que com hem anomenat, el disseny també pot ser matèria del curs i en aquest cas haurà de programar-se una o varies jornades prèvies al taller, en funció del volum de l'estructura.

_RECURSOS

L'equip d'Econstrucció Arquitectura Orgànica i Vernacla, Cooperativa Valenciana, el formem tècnics i professionals del sector de l'arquitectura, el disseny i l'ecologia que treballem des de la perspectiva d'una economia social i sostenible, desenvolupant projectes en els següents camps:

- Recuperació de tècniques constructives tradicionals, més sostenibles i respectuoses.
- Investigació i desenvolupament en l'àmbit de la bioconstrucció.
- Tecnologies de baixa tecnologia i baix cost (*low tech, low cost*).
- Formació i divulgació de tècniques de bioconstrucció.
- Rehabilitació i conservació del patrimoni arquitectònic.
- Assessorament tècnic per autoconstructores.

La nostra formació i experiència en execució d'estructures orgàniques confeccionades amb canya comuna és un recurs clau per tal de desenvolupar el taller que proposem mitjançant el present document.

A més, disposem de les eines que al llarg de la nostra experiència considerem les idònies per a les tasques que proposem dur a terme, principalment: corvelles, falçons, aixades, tisores de podar, guants i altres útils de seguretat, eines de mà per a tallar, mesurar, caragolar, escales, bastides, etc.

Foto SEQ Foto 1ª ARABIC 4. Pèrgola al Parc Benarrai (Ontinyent).

D'altra banda, cal considerar els fungibles idonis per a la construcció d'estructures de canya:

- Corda de pita.
- Fil de pita.
- Corda d'espart.
- Trena d'espart.
- Postes de fusta per als fonaments (en el seu cas).
- Tira metàl·lica perforada per a subjectar la estructura als fonaments.
- Pneumàtics usats.
- Terra i arena per a revestiments (en el seu cas).
- Material de protecció de la superfície de la canya (en el seu cas).

D'altra banda, la matèria prima més important, la canya, pot aportar-se prèviament al taller recol·lectada per personal qualificat i designat pels promotors del curs, amb la finalitat d'agilitzar el desenvolupament del mateix, tot i que es fa necessari dedicar-li una part del curs a visitar el canyar per a que els participants coneguen els aspectes més importants de la recol·lecció de la canya així com l'hàbitat ripari.

_BIBLIOGRAFIA

- Deltoro Torró, V., Jiménez Ruiz, J. & Vilán Fragueiro X.M. 2012. Bases para el manejo y control de Arundo donax L. (Caña común). Colección Manuales Técnicos de Biodiversidad, 4. Conselleria d'Infraestructures, Territori i Medi Ambient. Generalitat Valenciana. València.
- Deltoro Torró, V., Jiménez Ruiz, J. & Vilán Fragueiro X.M. 2012. Bases para el manejo y control de Arundo donax L. (Caña común). Colección Manuales Técnicos de Biodiversidad, 4. Conselleria d'Infraestructures, Territori i Medi Ambient. Generalitat Valenciana. València.
- Francisco Javier Sánchez Martínez, José García Díaz. Alfonso Saiz de la Hoya Zamacola, José Manuel García-Guijas Redondo, Jesús Jiménez Ruiz, Miguel Hernanz Sánchez y Xosé Manuel Vilán Fragueiro. Proyecto de I+D+i Optimización de los Sistemas de Eliminación y Control de Cañaverales para Mejora del Estado Ecológico y Recuperación de la Capacidad de Desagüe de los Ríos. Dirección General del Agua del Ministerio de Medio Ambiente y Medio Rural y Marino.
- Pellicer Bataller, Joan. De la Mariola a la Mar. Viatge pel Riu Serpis. Col·lectiu de Mestres de La Safor. 1997.
- Pellicer Bataller, Joan. Costumari botànic: recerques etnobotàniques a les comarques centrals valencianes. Vol. 1. Edicions Bullent. Picanya. 2005.
- Cabrera González, Roser. "Las Cañas y su Aprovechamiento". Historia de la provincia de Alicante. Tomo VII. Cultura Popular e Industrias tradicionales: la caña. Ediciones del Mediterráneo S.A. Murcia. 1919.
- Climent i Giner, Daniel. Les nostres plantes: una aproximació multidisciplinar al món vegetal de les nostres terres. Aguaclara. 1992.
- Cucó, Josepa. "Els aprofitaments de les canyes". Temes d'Etnologia Valenciana III. Institució Alfons el Magnànim. València. 1985.

A mode orientatiu del que podria ser l'espai que es desenvolupe en el taller, a continuació exposem les fotos del model anterior construït:

